

BIROUL NAȚIONAL de STATISTICĂ

**Aprobat
Prin Ordinul
Biroului Național de Statistică
nr. 18/a din 16 martie 2017**

**METODOLOGIA ȘI METODELE
DE ELABORARE A PRODUSULUI
INTERN BRUT REGIONAL**

Chișinău, 2017

CUPRINS

1.	PREZENTARE GENERALĂ A CONTURILOR REGIONALE	3
2.	CONCEPTE DE BAZĂ A CONTURILOR REGIONALE	4
3.	DIVIZAREA TERITORIALĂ OFICIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA	5
4.	METODOLOGIA ȘI METODELE DE ELABORARE A VABR ȘI A PIBR	6
5.	INFORMAȚII ȘI SURSE DE DATE ACCESIBILE	7
6.	CALCULUL VABR PE ACTIVITĂȚI ECONOMICE, EFECTUAT ÎN BAZA INFORMAȚIILOR ȘI SURSELOR DE DATE ACCESIBILE, PREȚURI CURENTE	8
7.	TRECEREA DE LA VABR LA PIBR, PREȚURI CURENTE	14
8.	TRECEREA DE LA VABR LA PIBR, PREȚURI COMPARABILE	15
9.	EVALUAREA CALITĂȚII	15
10.	TERMENELE DE ELABORARE ȘI DISEMINARE A CALCULELOR PIBR	16

1. PREZENTARE GENERALĂ A CONTURILOR REGIONALE

Scopul elaborării conturilor regionale constă în calcularea, la nivel de regiune, a indicatorilor macroeconomici care integral să oglindească nivelul de dezvoltare economică a regiunii; obiectiv să determine rolul și locul regiunii în economia țării; să evalueze eficiența politicilor regionale.

Abordarea calculelor conturilor regionale. Conturile regionale se elaborează în baza aceluiași standarde internaționale și concepte de bază ca și conturile naționale la nivel de economie și trebuie strict să caracterizeze localizarea regională a operațiunilor economice.

Prioritățile calculelor conturilor regionale. Cu toate că regiunile prezintă un sistem economic relativ independent și relațiile dintre regiuni, teoretic, pot fi caracterizate ca relații dintre țări, elaborarea sistemului conturilor regionale analogic celui la nivel de țară este destul de problematică din mai multe motive:

- Lipsa concordării depline dintre teritoriul economic al țării și teritoriul regiunii;
- La nivel de regiune, producția de bunuri și servicii, formarea veniturilor este mai puțin corelată cu utilizarea acestora, așa cum este la nivel de țară. Pentru concordarea datelor în ceea ce privește resursele și utilizările de bunuri și servicii este necesar de dispus de informații privind **fluxurile interregionale de bunuri și servicii, venituri și active care, ca regulă, la nivel de regiune, lipsesc.**

Principiile metodologice de calcul a Produsului Intern Brut Regional (PIBR) prin metoda de cheltuieli sunt analogice celor la nivel de țară, dar ținând cont de insuficiența de informații, respectarea acestora este destul de dificilă. Calculele pentru consumul final (al gospodăriilor populației, administrației publice, instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației), pentru formarea brută de capital fix pot fi executate numai cu unele restricții. Cauza acestora este lipsa informațiilor privind cheltuielile pentru procurarea bunurilor și serviciilor de rezidenți în afara regiunii, precum și de procurarea bunurilor și serviciilor de nerezidenți (veniți din alte regiuni) în regiunea dată și lipsa informațiilor privind intrările și ieșirile mijloacelor fixe la nivel de unitate locală.

Luând în considerație dificultățile enumerate, rezultă că **Conturile regionale prezintă un subsistem limitat al Conturilor Naționale.**

Cerințele EUROSTAT se limitează la:

- *Conturi regionale elaborate prin metoda de producție;*
- *Conturi regionale pentru consumul final al gospodăriilor populației și formării brute de capital fix.*

Ținând cont de sursele informaționale existente, prioritar devine implementarea în practica statisticii oficiale a contului de producție la nivel de regiune, care se va solda cu obținerea indicatorilor macroeconomici de importanță, cum ar fi:

- *Valoarea Adăugată Brută total pe regiune și pe activități economice, prețuri curente și comparabile;*
- *Impozite și subvenții pe produse total pe regiune, prețuri curente și comparabile;*
- *Produsul Intern Brut Regional, prețuri curente și comparabile.*

1.1. Utilizarea Conturilor Regionale

1. La nivelul Uniunii Europene (UE):

- Stabilirea capacității regiunilor de a accesa Fondurile Structurale pe baza indicatorului PIBR/locuitor;
- Monitorizarea creșterii economice pentru crearea de locuri de muncă și investiții;
- Dezvoltarea productivității forței de muncă la nivel regional;

- Monitorizarea dezvoltării regionale a veniturilor gospodăriilor populației, pentru a identifica disparități în dezvoltarea regională.

2. La nivel național:

- Stabilirea politicilor regionale și monitorizarea acestora la nivel de Guvern și officii de planificare;
- Stabilirea politicilor de dezvoltare teritorială a unităților agenților economici pe baza ofertei de servicii, infrastructurii și forței de muncă;
- Studii efectuate de instituții de cercetare, universități privind forța de muncă, analiza specializării fiecărei regiuni.

1.2. Importanța PIBR

- Angajamentul pentru alinierea statisticii Republicii Moldova la cerințele EUROSTAT, stipulate în cadrul Acordului Republicii Moldova de Asociere la UE;
- Direcție prioritară a Strategiei de Dezvoltare a Sistemului Statistic Național 2016-2020;
- Indicator macroeconomic utilizat de Guvern în scopul elaborării și monitorizării Strategiei Naționale pentru Dezvoltarea Regională (SNDR 2016-2020).

2. CONCEPTE DE BAZĂ A CONTURILOR REGIONALE

2.1. Concepte și clasificări folosite

Conturile regionale din Republica Moldova se bazează pe aceleași concepte ca și conturile naționale - conceptul Sistemului Conturilor Naționale al Organizației Națiunilor Unite, versiunea 1993/Sistemului European de Conturi, versiunea 1995 (SCN, ONU-1993/SEC 1995). Clasificarea activităților economice se bazează pe clasificarea națională CAEM rev.2 – Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei, compatibil cu Nomenclatorul Activităților Economice din Comunitatea Europeană (NACE Rev. 2).

2.2. Abordarea teritoriului economic

Teritoriul economic al țării se divizează în teritoriul regional și extra-regional. Teritoriul regional include:

- regiune - ca parte geografică din teritoriul țării;
- zone libere, care se referă la regiunea dată.

Teritoriul extra-regional include acele părți ale teritoriului economic care nu pot fi atribuite la nici o regiune în parte.

2.3. Principiul de rezidență (reședință)

Concepția de reședință la nivel regional coincide cu cea din conturile pe economie – unitatea locală are centrul de interes economic pe un teritoriu dat dacă perioada de activitate este îndelungată (nu mai puțin de un an). Acesta este principiul de bază pentru alocarea Valorii Adăugate Brute (VAB) în conturile regionale, și anume, VAB trebuie alocată la regiunea unde este rezidentă unitatea producătoare și unde aceasta își desfășoară activitatea economică.

2.4. Clasificarea unităților statistice folosite în conturile regionale

În contextul conturilor regionale se deosebesc două tipuri de unități:

- unități mono-regionale - unități producătoare de bunuri și servicii ale căror centru economic de interes predominant este într-o singură regiune;
- unități multi-regionale - întreprinderi ale căror centru economic de interes cuprinde mai multe regiuni.

Unitățile multi-regionale sunt caracteristice pentru unele activități economice, cum ar fi, de exemplu, furnizarea de energie electrică, gaze și apă, serviciile poștale, comunicații, transport și altele. Activitatea unităților multi-regionale trebuie tratată și clasificată conform unităților mono-regionale.

Conform datelor Anchetei Structurale Anuale, în anul 2014, 20 % din activitatea industria prelucrătoare au constituit întreprinderi cu unități producătoare de bunuri localizate în diferite regiuni; 35% - din activitatea de comerț; 36% - din activitatea informații și comunicații; 47% - din activitatea de transport. Distribuția pe regiuni s-a efectuat utilizând diferite surse de date statistice și administrative, care au prezentat informații utile pentru identificarea unităților locale și estimarea VAB.

3. DIVIZAREA TERITORIALĂ OFICIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

3.1. În baza legii nr.764 din 27.12.2001”Cu privire la organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova” teritoriul Republicii Moldova este divizat în 32 raioane.

3.2. Din perspectiva asigurării cadrului de elaborare, implementare și evaluare a politicilor de dezvoltare regională, raioanele au fost grupate, conform Legii nr. 438- XVI din 28.12.2006, în regiuni de dezvoltare după cum urmează:

Regiuni de dezvoltare	Unități administrativ - teritoriale
Nord	Municipiul Bălți, raioanele Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Soroca (11 raioane)
Centru	Raioanele Anenii-Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hîncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, șoldănești, Telenești, Ungheni (13 raioane)
Sud	Raioanele Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia (8 raioane)
Unitatea teritorială autonomă (UTA) Găgăuzia	
Municipiul Chișinău	

4. METODOLOGIA ȘI METODELE DE ELABORARE A VABR ȘI A PIBR

4.1. Metodologia de elaborare a VABR și a PIBR

VABR și PIBR se elaborează în conformitate cu aceleași concepte, definiții și standarde internaționale ca și VAB și Produsul intern brut (PIB) la nivel național - Metodologia SCN, ONU-1993/SEC 1995.

VAB este soldul contului de producție la nivel de activitate economică și se măsoară ca diferență dintre valoarea bunurilor și serviciilor produse și consumul intermediar, reprezentând valoarea nou creată în procesul de producție.

$$\text{VAB pe activități economice} = \text{VP la preț de bază} - \text{CI la prețul cumpărătorului}$$

unde:

VP – Volumul producției, care include produsele fabricate și serviciile prestate în decursul unei perioade de raportare;

CI – Consumul intermediar, care reprezintă valoarea bunurilor și serviciilor, fie transformate, fie consumate în totalitate în timpul procesului de producție.

$$\text{VABR} = \Sigma \text{VAB pe activități economice}$$

Prețul de bază reprezintă prețul primit de producător pentru fiecare unitate de bun și serviciu excluzând impozitele pe produse și incluzând subvențiile pe produse.

$$\text{Prețul cumpărătorului} = \text{Prețul de bază} + \text{Impozite pe produse} - \text{Subvenții pe produse}$$

PIBR, după conținutul economic, este identic Produsului Intern Brut și reprezintă rezultatul final al activității de producție din unitățile producătoare-rezidente și corespunde valorii bunurilor și serviciilor produse de către aceste unități pentru consumul final.

$$\text{PIBR la preț de piață} = \Sigma \text{VABR pe activități economice} + \text{Impozite nete pe produse (impozite minus subvenții)}$$

Prețul de piață include marjele comerciale și de transport și impozitele nete pe produse.

Impozite pe produse – impozite prelevate proporțional cu cantitatea sau valoarea bunurilor și serviciilor produse, comercializate sau importate.

Subvenții pe produse – sume vărsate pe unitatea de bun sau serviciu produsă sau importată.

4.2. Metodele de elaborare a VABR și a PIBR

Metoda	Descriere
<i>Metoda de "jos în sus"</i>	Datele sunt colectate la nivelul unităților locale și agregate la nivelul regiunii.
<i>Pseudo metoda de "jos în sus"</i>	Datele pentru unitățile locale sunt obținute la nivelul întreprinderii.
<i>Metoda de "sus în jos"</i>	Datele la nivel național sunt repartizate pe regiuni în funcție de anumiți indicatori.
<i>Metoda mixtă</i>	O combinație dintre cele două metode. Pentru

întreprinderile mari, multi-regionale se aplică metoda *de "jos în sus"*, pentru cele mici - metoda *de "sus în jos"*

5. INFORMAȚII ȘI SURSE DE DATE ACCESIBILE

Estimarea PIBR a fost posibilă utilizând sursele de date statistice și administrative relevante accesibile. Pentru a realiza o compilare a metodologiei conform cerințelor SCN, ONU-1993/SEC 1995, au fost folosite toate sursele statistice și administrative, fiind verificată atât consistența, cât și coerența rezultatelor. Principalele surse statistice și administrative folosite pentru compilarea VABR sunt prezentate mai jos.

Sursele de date	Descrierea
Statistice	Ancheta Structurală Anuală (ASA). Se colectează de la unitățile rezidente cu excepția secțiunilor CAEM, rev,2: A (Agricultură, silvicultură și pescuit); K (Activități financiare și de asigurări); O (Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii); P (Învățământ); Q (Sănătate și asistență socială); R (Artă, activități de recreere și de agrement).
	PRODMOLD – Informații privind producția industrială. Cercetările lunare și anuale cuprind activitățile incluse în Secțiunea B "Industria extractivă", Secțiunea C "Industria prelucrătoare" și Secțiunea D "Energie" din CAEM Rev.2.
	Cercetarea statistică integrată pe termen scurt (în industrie, în construcții, în comerț și servicii).
	Consumurile și cheltuielile organizațiilor necomerciale (5-CON) - Veniturile, consumurile și cheltuielile asociațiilor obștești, cultelor religioase, partidelor și altor organizații social politice.
	Cîștigurile salariale și costul forței de muncă și cercetările lunare și anuale în întreprinderi – Informații privind numărul de salariați și remunerarea acestora.
	Ancheta Forței de Muncă (AFM) – Cercetează toate caracteristicile pieții muncii, cum ar fi: ocuparea, șomajul, inactivitatea, statutul ocupațional, activitățile economice, ocupația, programul de lucru și alte variabile care se referă la piața muncii; dar, de asemenea, și caracteristici importante socio-demografice, ca: vârsta, sexul, educația, mediul de reședință și starea civilă.
	Informațiile statistice privind agricultura – Cercetări privind producția, cheltuielile, suprafețele însămînțate, efectivul de animale.
	Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC) - Determină nivelul de trai al populației din perspectiva veniturilor, cheltuielilor, consumului, condițiilor de trai și a altor indicatori multidimensionali.
	Statistica prețurilor – Compilează Indicele Prețurilor de Consum (IPC), Indicele Prețurilor Producătorilor (IPP).
Surse de date administrative	- Cadastrul funciar al Republicii Moldova;
	- Situațiile financiare ale unităților nefinanciare; acestea sunt colectate și prelucrate de către BNS și reprezintă una dintre cele mai importante surse de informație;
	- Bugetul Public Național - Veniturile și cheltuielile administrației publice, detaliat pentru nivelul central și local;
	- Situațiile financiare ale Băncii Naționale a Moldovei (BNM);
	- Situațiile financiare ale băncilor licențiate;

Sursele de date	Descrierea
	- Situațiile financiare ale companiilor de asigurări;
	- Informația la nivel de raion, prezentată de către Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) privind primele, cererile, remunerarea salariaților, alte cheltuieli administrative și numărul de salariați la companiile de asigurări;
	- Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS) - Date privind numărul de salariați la nivel de regiuni;
	- Casa Națională de Asigurări în Medicină (CNAM) - Date privind numărul de salariați la nivel de regiuni.

6. CALCULUL VABR PE ACTIVITĂȚI ECONOMICE, PREȚURI CURENTE

6.1. Calculul VABR pentru unitățile nefinanciare efectuat în baza datelor prezentate în ASA și în Situațiile financiare, *pseudo metoda de jos în sus*

Principalele etape ale procesului de compilare sunt următoarele:

- Se preiau datele din ASA (la nivel de întreprindere) stocate pe fiecare capitol din anchetă.
- Se verifică corectitudinea datelor deținute prin utilizarea capitolului 6 din ASA (Repartizarea veniturilor din vânzări, numărului mediu de salariați pe genuri de activități - clasa CAEM Rev.2) și informația privind activitatea de bază a întreprinderii. Se construiește un tabel unde, pe orizontală se indică activitatea secundară a întreprinderii, iar pe verticală - cea principală, drept variabile fiind selectate datele privind numărul mediu de salariați.

Datele se consideră veridice, atunci când în rezultat pe diagonală se obține o linie dreaptă.

- Se stabilește complexitatea activității întreprinderii prin utilizarea datelor capitolului 8 din ASA (Unitățile locale și principalii indicatori ai acestora).

În funcție de CAEM Rev.2 se determină unitățile locale cu activitate de producere și cele cu activitate de comercializare și mixtă. În baza delimitării tipului de activitate a unităților locale, întreprinderile se clasifică în 3 categorii:

- Cu activitate de producție de bunuri și servicii - unitățile locale ale întreprinderii practică activitate de producere;
- Cu activitate de comercializare - unitățile locale ale întreprinderii practică activitate de comerț;
- Cu activitate mixtă – unitățile locale ale întreprinderii practică atât activitate de comercializare, cât și activitate de producere.

- În funcție de tipul de activitate desfășurat, se selectează și metoda de calcul a VAB pentru fiecare întreprindere, și anume:

- Pentru întreprinderile cu activități de producție și mixtă se utilizează metoda de producție:

$$\text{VAB} = \text{VP} - \text{CI}$$

- Pentru ntreprinderile cu activitate de comercializare se utilizează metoda de calcul bazată pe marja comercială (costul de vânzare a mărfurilor minus costul de procurare a mărfurilor) și variația stocurilor de mărfuri (stocurile la sfârșitul perioadei de gestiune minus stocurile la începutul perioadei de gestiune):

$$\text{VAB} = \text{Marja comercială} + \text{Variația stocurilor}$$

➤ În cazul când VAB-ul obținut este mai mic ca zero se utilizează (pentru toate tipurile de activitate a unităților locale) VAB-ul calculat prin metoda cheltuielilor:

$$\text{VAB} = \text{Remunerarea muncii} + \text{Contribuții privind asigurările sociale de stat și prime de asigurare medicale obligatorii}$$

• Pentru a determina VAB-ul pe unitate locală, se transferă, prin intermediul codului statistic CUIIO, VAB-ul calculat pe întreprindere la unitățile locale din subordine, după care se efectuează calculele necesare după formula:

$$\text{VAB un. locale} = \text{VAB pe întreprinderea mamă} * \text{Nr. Angajaților un. Locale} / \text{Nr. total al angajaților în cadrul întreprinderii}$$

În rezultatul implementării acestor etape se obține un VAB total din ASA distribuit pe unități locale.

• Din baza de date a Situațiilor financiare, colectată exhaustiv, se exclud agenții economici care prezintă ASA.

• Din noua bază de date obținută, se selectează agenții economici cu numărul mediu al angajaților sub 20, presupunând că aceștia reprezintă entități foarte mici care nu dispun de unități locale suplimentare în alte regiuni în afară de cea nominalizată în raport.

Pentru a determina VAB-ul pentru aceste întreprinderi se calculează un coeficient de extindere (**K**) pe tipuri de activități în conformitate cu CAEM Rev.2 (la nivel de 3 semne) în baza datelor din ASA pentru întreprinderile cu un număr mediu de angajați de până la 20:

$$\mathbf{K = VAB\ final/Cifra\ de\ afaceri}$$

Aceeași operațiune se efectuează și pentru agenții economici cu peste 20 de angajați, doar că se mai verifică fiecare în parte la capitolul disponibilității unităților locale suplimentare.

• Coeficientul obținut se utilizează la calculul VAB pentru fiecare entitate din baza de date nou creată:

$$\mathbf{VAB\ entitate = K*Cifra\ de\ afaceri}$$

Se obține un VAB total în baza datelor din situațiile financiare care, prin aplicarea codului CUATM, este distribuit pe regiuni.

• Ultima etapă a procesului de compilare constă în completarea rezultatelor obținute din prelucrarea datelor din ASA cu cele din Situațiile financiare. Se crează o nouă bază de date, care conține următoarele:

- ✓ CUIIO;
- ✓ Denumirea întreprinderii;
- ✓ Codul și denumirea raionului determinate în baza clasificatorului CUATM;
- ✓ **VAB local.**

6.2. Metode și surse specifice pentru compilarea VABR pentru unele activități economice

6.2.1. CAEM A: Agricultură, Silvicultură și Pescuit

Secțiunea include exploatarea resurselor naturale vegetale și animale; cuprinde activitățile de obținere a producției vegetale, creșterea animalelor, exploatarea forestieră și a altor plante, animale sau produse animaliere din ferme sau din habitatul lor natural. Sunt incluse de asemenea, activități de servicii aferente agriculturii, vânătorii și alte activități conexe.

Activitățile CAEM A cuprind trei subactivități:

- 01. Agricultură, Vânătoare și Servicii Anexe. Această diviziune distinge două activități de bază – producția vegetală și producția animalieră;
- 02. Silvicultură și Exploatare Forestieră. Această diviziune include producția de bușteni, precum și colectarea produselor nelemnoase și colectarea plantelor și fructelor din flora spontană a pădurilor (exclusiv material lemnos);
- 03. Pescuitul și Acvacultura. Această diviziune include activitățile de pescuit și acvacultură, acoperind exploatarea resurselor piscicole din mediul marin și apă dulce, în scopul capturării sau colectării peștelui, crustaceelor, moluștelor și altor veșuitoare precum și a altor produse marine.

• Sursele de date:

- Rapoartele statistice exhaustive ale întreprinderilor agricole (inclusiv gospodăriile țărănești (de fermieri mari) privind producția obținută la culturile recoltate, înființarea și defrișarea plantațiilor multianuale, producerea materialului săditor, vânzarea producției agricole, efectivul animalelor și păsărilor, producția produselor animaliere, consumuri și lucrări de producție (lucrări și servicii);
- Rapoartele statistice exhaustive ale primăriilor satelor (comunelor) privind efectivul animalelor și păsărilor în gospodăriile populației;
- Cercetările selective ale micilor producători agricoli (gospodăriile populației și celor țărănești (de fermieri mici) privind suprafețele însămânțate, recolta globală și vânzarea producției agricole;
- Cercetarea statistică privind consumurile și cheltuielile întreprinderilor;
- Rapoartele administrative ale Agenției pentru silvicultură “Moldsilva” privind îndeplinirea planului de producere în silvicultură, consumurile, cheltuielile și investițiile întreprinderilor;
- Cadastrul funciar al Republicii Moldova.

• Metoda:

Contul de producție pentru secțiunea **CAEM A**, în profil regional, a fost elaborat în conformitate cu metodologia de elaborare a contului de producție pentru această secțiune la nivel de economie. Valoarea producției agricole reprezintă expresia valorică a volumului tuturor produselor agricole vegetale și animale și a serviciilor agricole. Calculele au fost efectuate în baza normelor Metodologice de calcul a volumului producției globale agricole în prețuri curente și constante, aprobate prin hotărârea Colegiului Biroului Național de Statistică din 30 martie a.2013.

La prima etapă a fost determinat volumul producției agricole în expresie naturală în profil regional;

La etapa a doua a fost efectuat calculul valorii producției globale agricole.

Pentru estimarea valorii producției, a fost efectuat calculul producției pe categorii de producători:

- pe producători mari:

$$\text{VP} = \text{Cantitatea de producție (Q)} * \text{Prețul mediu de vânzare pe țară pentru fiecare tip de producție agricolă produsă (cercetări statistice exhaustive)}$$

- pe producători mici:

$$\text{VP} = \text{Q} * \text{Prețul mediu de vânzare pe țară pentru fiecare tip de producție agricolă produsă (cercetări statistice selective)}$$

Valoarea producției s-a calculat separat pe fiecare produs.

$$\Sigma \text{VP (diferite categorii de producători)} = \text{VPR}$$

Valoarea producției pe servicii agricole, silvicultură și piscicultură a fost estimată reieșind din ponderea consumurilor și cheltuielilor pe fiecare regiune în total pe țară.

Consumul intermediar pe agricultură, silvicultură și piscicultură în profil regional s-a calculat reieșind din ponderea consumului intermediar în valoarea producției pe economie (separat pe agricultură, silvicultură și piscicultură).

6.2.2. CAEM F: Construcții

Secțiunea cuprinde activități de construcții generale și speciale pentru clădiri și lucrări de gen civil. Secțiunea include lucrări noi, reparații, completări și modificări, ridicarea de clădiri sau structuri din prefabricate pe șantier și, de asemenea, construcțiile cu caracter temporar.

- **Sursele de date:**

- ASA;
- Statistica pe termen scurt – numărul salariaților și remunerarea salariaților;
- AFM;
- Situațiile financiare ale unităților nefinanciare.

- **Metoda:**

O mare parte din VAB pentru această activitate este realizată de unitățile nefinanciare. Regionalizarea VAB a fost efectuată în baza metodei prezentate în Secțiunea 6.1. Producția realizată de gospodării pentru consumul propriu, dar și elementele economiei neobservate, au fost distribuite pe regiuni prin aplicarea metodei de *sus în jos*, folosind ponderea VABR pentru această activitate, obținută de la unitățile nefinanciare în total VAB. Deoarece activitatea construcții este foarte specifică, estimările obținute în baza metodei descrise au fost verificate cu alte informații, cum ar fi forța de muncă pe regiuni din AFM și numărul salariaților din statistica pe termen scurt. Analiza a demonstrat consistența rezultatelor obținute.

6.2.3. CAEM K: Activități financiare și de asigurări

Secțiunea include activități de intermediere financiară, inclusiv asigurări, reasigurări, activități ale caselor de pensii și activități de susținere a intermediarilor financiare.

- **Sursele de date:**

- Situațiile financiare ale Băncii Naționale a Moldovei (BNM);
- Situațiile financiare ale băncilor licențiate;
- Situațiile financiare ale companiilor de asigurări;
- Datele privind numărul salariaților, remunerarea salariaților, datoriile și creditele și datoriile financiare ale băncilor comerciale furnizate de Banca Națională a Moldovei, detaliate la nivel de raion;
- Informația la nivel de raion, prezentată de CNPF privind primele, remunerarea salariaților, alte cheltuieli administrative și numărul salariaților companiilor de asigurări.

- **Metoda:**

- BNM nu are unități locale în țară, dar activitatea sa influențează politica monetară a țării și este principalul creditor al băncilor licențiate. Metoda aplicată pentru regionalizarea VAB a fost metoda *de sus în jos* folosind datoriile și creditele totale ale băncilor licențiate după regiuni;
- *Pseudo metoda de jos în sus* a fost aplicată pentru regionalizarea VAB a băncilor licențiate. Datele privind remunerarea salariaților băncilor licențiate au fost estimate pentru fiecare regiune; excedentul de exploatare (al doilea element VAB) a fost regionalizat aplicând metoda *de sus în jos*, în baza distribuirii remunerării salariaților ca indicator;
- VABR pentru companiile de asigurare a fost estimat aplicând metoda *de jos în sus*. Datele detaliate prezentate de către CNPF permit estimarea producției, consumului intermediar și VAB pentru fiecare regiune.

6.2.4. CAEM L: Tranzacții imobiliare

Secțiunea include activitățile desfășurate de proprietari, agenți și/sau brokeri în unul sau mai multe din următoarele domenii: cumpărarea și vânzarea de bunuri imobiliare, închirierea de bunuri imobiliare, furnizarea de alte servicii imobiliare. Activitățile din această secțiune pot fi efectuate asupra bunurilor imobiliare proprii sau închiriate și se pot desfășura pe bază de onorariu (taxă) sau contract. De asemenea este inclusă și construirea de structuri, combinată cu păstrarea proprietății sau închirierea acestor structuri.

- **Sursele de date:**

- ASA;
- Statistica pe termen scurt – numărul salariaților și remunerarea salariaților;
- Datele privind fondul locativ;
- Prețurile arende;
- Informația privind valoarea arende de la agențiile imobiliare;
- Situațiile financiare ale unităților nefinanciare.

- **Metoda:**

Estimarea VABR a fost calculată aplicând *pseudo metoda de jos în sus*.

Estimarea chiriei imputate după regiuni a fost efectuată aplicând metoda *de jos în sus*. Direcția statistica industriei, energiei și construcțiilor a BNS a prezentat informația privind fondul locativ după regiuni, detaliat după tipuri (case și apartamente) și medii (rural și urban). Informația privind valoarea arende a fost obținută de la statistica prețurilor (IPC) și de la agențiile imobiliare. În baza acestor date, a fost estimată arenda imputată la nivel de regiune.

6.2.5. CAEM O: Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii

Secțiunea include activități cu specific guvernamental, desfășurate în mod normal de administrația publică. Această secțiune include aplicarea și interpretarea judicioasă a legilor și a reglementării lor, precum și administrarea de programe bazate pe aceste legi, activități legislative, fiscalitate, apărare națională, ordine și siguranță publică, servicii de imigrare, afaceri externe și administrarea programelor guvernamentale.

Această secțiune include de asemenea activități de asigurări sociale din sistemul public.

- **Sursele de date:**

- Veniturile și cheltuielile administrației publice locale;
- Veniturile și cheltuielile administrației publice centrale;
- Veniturile și cheltuielile serviciilor publice desconcentrate, administrate în mod direct/din subordinea ministerelor și altor autorități administrative centrale, prezentate de către unitățile respective la o solicitare specială;
- Datele de la CNAS și CNAM privind numărul salariaților, câștigurile salariale și costul forței de muncă.

- **Metoda:**

Informația privind cheltuielile administrației publice locale a fost utilizată pentru calcularea VAB după regiuni. Metoda aplicată este cea *de jos în sus*, cu excepția regionalizării consumului de capital fix (CCF). Luând în considerație lipsa informației la nivel local, valoarea CCF a fost detaliată la nivel de regiune utilizând structura remunerării salariaților.

Administrația publică centrală include ministere și alte unități ale administrației publice centrale.

Unitățile desconcentrate au fost create în baza Hotărârii Guvernului nr. 266 din 9 martie 2016, și includ unități ale Ministerului Finanțelor; Ministerului Agriculturii; Ministerului

Mediului; Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei; Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor; Ministerului Afacerilor Interne; Ministerului Apărării; Ministerului Economiei; Ministerului Justiției și Ministerului Administrației Publice; Agenției pentru Rezerve; Agenției Naționale pentru Securitatea Alimentară; CNAS și CNAM. Metoda *de jos în sus* a fost aplicată pentru regionalizarea VAB a unităților desconcentrate, folosind informația primită direct de la aceste unități.

- Datele de la unitățile desconcentrate au fost primite prin trezoreriile locale și alocate direct la regiunea unde are loc activitatea, aplicând metoda *de jos în sus*.

Consumul de capital fix a fost divizat după regiuni în baza structurii VABR a administrației publice centrale.

6.2.6. CAEM P: Învățământ

Secțiunea include învățământul de orice nivel și pentru orice profesii; învățământul public și învățământul particular.

- **Sursele de date:**

- Situațiile financiare;
- Datele prezentate de Ministerul Finanțelor pentru învățământul public.

- **Metoda:**

Regionalizarea învățământului privat, efectuat de către unitățile nefinanciare a fost realizat aplicând *pseudo metoda de jos în sus*, după cum este prezentat în secțiunea 6.1. Pentru învățământul public, a fost aplicată metoda *de jos în sus*, în baza datelor la nivel de regiune obținute de la Ministerul Finanțelor.

6.2.7. CAEM Q: Sănătate și asistență socială

Secțiunea include activitățile privind sănătatea umană și asistența socială. Acestea includ o gamă largă de activități, începând cu asistența medicală oferită de personal medical profesionist în spitale și alte facilități, activități de îngrijire la domiciliu care implică, totuși, în mare măsură, activități de asistență medicală, până la activitățile de asistență socială fără nici o implicare a personalului medico-sanitar.

- **Sursele de date:**

- Situațiile financiare;
- Datele prezentate de la Ministerul Finanțelor privind sănătatea publică.

- **Metoda:**

Regionalizarea VAB pentru unitățile private de ocrotire a sănătății a fost realizată aplicând *pseudo metoda de jos în sus*, conform secțiunii 6.1. Pentru sănătatea publică, a fost aplicată metoda *de jos în sus*, în baza datelor pe regiuni obținute de la Ministerul Finanțelor.

6.2.8. CAEM R: Artă, activități de recreere și de agrement

Secțiunea include o gamă largă de activități care vin în întâmpinarea diverselor preocupări culturale și recreative ale publicului, inclusiv activități de interpretare artistică (spectacole), activități de gestionare a muzeelor, activități de jocuri de noroc, activități sportive și recreative.

- **Sursele de date:**

- Situațiile financiare;
- Datele prezentate de către Ministerul Finanțelor privind unitățile publice.

- **Metoda:**

Regionalizarea VAB a unităților private cu activitatea în această secțiune a fost realizată aplicând *pseudo metoda de jos în sus*, după cum este prezentat în secțiunea 6.1. Pentru unitățile publice, a fost aplicată metoda *de jos în sus*, folosind datele pe regiuni de la Ministerul Finanțelor.

6.2.9. CAEM S: Alte activități de servicii

Secțiunea include activitățile asociative, activitățile de reparații de calculatoare, de articole personale și de uz gospodăresc, precum și o varietate de activități de servicii neincluse în altă parte în clasificare.

- **Sursele de date:**

- ASA;
- Datele din cercetarea specială privind consumurile și cheltuielile organizațiilor necomerciale (5-CON);
- Situațiile financiare.

- **Metoda:**

Regionalizarea VAB pentru unitățile nefinanciare a fost realizată aplicând *pseudo metoda de jos în sus*, după cum este prezentat în secțiunea 6.1. Pentru organizațiile necomerciale, datele din situațiile financiare ale unităților nefinanciare au fost folosite, cu presupunerea că acestea nu au unități locale, iar alocarea la regiune a fost efectuată după localitatea înregistrării.

6.2.10. Abordarea exhaustivității

Conturile naționale includ și elementele economiei neobservate (NOE). Pentru estimarea elementelor NOE și integrarea acestora în conturile naționale în Republica Moldova, se folosesc diferite metode. Se estimează diferite tipuri de NOE în baza metodei tabulare a Eurostat și cuprind diferite tipuri de producători neînregistrați, sub-raportarea cifrei de afaceri și a salariilor.

În procesul de compilare a VABR, estimările NOE au fost alocate la regiuni în baza metodei *de sus în jos*.

6.2.11. Calcularea Serviciilor Intermediarilor Financiarilor Indirect Măsurate (SIFIM)

SIFIM sunt calculate conform metodologiei SCN, ONU-1993/SEC 1995 și sunt incluse în totalitate în consumul intermediar, într-o celulă separată. În această situație, Produsul Intern Brut Regional respectă și urmează metodologia națională - SIFIM este prezentat ca valoare separată și nu este inclus în estimările pe regiuni.

7. TRECEREA DE LA VABR LA PIBR, PREȚURI CURENTE

Conform recomandărilor SCN, ONU-1993/SEC 1995, impozitele și subvențiile pe produse sunt regionalizate conform aceleiași structuri ca și valoarea adăugată brută a tuturor activităților economice în prețuri de bază (alocarea proporțională). Nu există anumite date accesibile pentru alocarea regională a impozitelor și subvențiilor la regiuni, unde impozitele și subvențiile sunt folosite ca consum final sau intermediar.

8. TRECEREA DE LA VABR LA PIBR, PREȚURI COMPARABILE

VABR a fost estimat pentru anul 2014 în prețurile anului precedent. Această estimare a respectat recomandările prezentate în manualul privind “Metodologia de Elaborare a Conturilor Regionale”, Eurostat, 2013. Prețurile comparabile au fost estimate la nivel detaliat de 2 semne a clasificatorului CAEM Rev.2, utilizând metoda deflației, în baza indicilor de preț accesibili la nivel național.

Impozitele nete pe produse au fost alocate la regiuni utilizând structura VABR ca indicator.

9. EVALUAREA CALITĂȚII

9.1. Auto-Evaluarea Metodologiei de Compilare a VABR

Manualul Eurostat privind metodele de calcul a conturilor regionale descrie metodele care pot fi utilizate pentru estimarea PIBR în prețuri curente și în prețurile anului precedent. Aceste metode sunt clasificate conform specificului acestora, în trei categorii principale, după cum urmează:

- **Metodele A** reprezintă valorile actuale sau aproximează idealul cât mai aproape posibil;
- **Metodele B** sunt alternative acceptabile: ele sunt puțin mai îndepărtate de ideal, dar totuși, prezintă o aproximare acceptabilă;
- **Metodele C** sunt prea îndepărtate de ideal pentru a fi considerate ca acceptabile și trebuie îmbunătățite dacă este posibil.

Clasificarea A, B și C are ca scop îmbunătățirea practicii curente în compilarea PIBR. Aceasta reprezintă un instrument de auto-evaluare și stabilește în ce direcție trebuie făcute îmbunătățirile. Clasificarea metodelor folosite pentru estimarea PIBR în Republica Moldova pentru anii 2013 și 2014 este prezentată după cum urmează:

CAEM Rev.2- Secțiunea	Activitatea	Metoda aplicată	Clasificarea
A	Agricultură, silvicultură și pescuit	Specifică	A / C
B, C, D, E	Industria extractivă, Prelucrătoare, Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor	Pseudo metoda de jos în sus pentru unitățile nefinanciare	A/B
		Metoda de sus în jos pentru elementele NOE	C
F	Construcții	Pseudo metoda de jos în sus pentru unitățile nefinanciare	A/B
		Metoda de sus în jos pentru elementele NOE	C
G, H, I	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor; Transport și depozitare; Activități de cazare și	Pseudo metoda de jos în sus pentru unitățile nefinanciare	A/B
		Metoda de sus în jos pentru NOE	C

CAEM Rev.2- Secțiunea	Activitatea	Metoda aplicată	Clasificarea
	alimentație publică		
J	Informații și comunicații	Pseudo metoda de jos în sus	A/B
		Metoda de sus în jos pentru NOE	C
K	Activități financiare și de asigurări	Pseudo metoda de jos în sus pentru activitatea financiară	B
		Metoda de jos în sus pentru activitatea de asigurări	A
		Metoda de sus în jos pentru NOE	C
L	Tranzacții imobiliare	Pseudo metoda de jos în sus	A/B
		Metoda de jos în sus pentru chiria imputată	A
		Metoda de sus în jos pentru NOE	C
M, N	Activități profesionale, științifice și tehnice; Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	Pseudo metoda de jos în sus	B
		Metoda de sus în jos pentru NOE	C
O, P, Q	Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii; Învățământ; Sănătate și asistență socială	Metoda de jos în sus pentru unitățile necomerciale	A
		Pseudo metoda de jos în sus pentru unitățile comerciale	B
		Metoda de sus în jos pentru NOE	C
R, S, T, U	Alte servicii	Pseudo metoda de jos în sus	A/B
		Metoda de sus în jos pentru NOE	C

10. TERMENELE DE ELABORARE ȘI DISEMINARE A CALCULELOR PIBR

10.1. Conform cerințelor EUROSTAT, calculele PIBR se elaborează și se diseminează după finalizarea și diseminarea calculelor finale ale PIB;

10.2. Calculele PIB se actualizează timp de doi ani;

10.3. Termenul de elaborare și diseminare a PIBR este: **T+2, unde:**

T – anul pentru care vor fi efectuate calculele PIBR.